

Josef Gruber.

Když zahajoval profesor dr. Josef Gruber letošní ročník tohoto časopisu a s oprávněnou hrdotí poukazoval ke vzácnému zjevu, že jest to ročník třicátý za téže redakce, téhož nakladatelství a téže tiskárny, netušil, že sám ročník ten již nedokončí, že náhle a neočekávaně vypadne pero z jeho pilné ruky a že nucen bude opustiti rozhlednu, se které tak bedlivě a ostražitě pozoroval celý náš vývoj a život hospodářský posledních třiceti let.

Neboť rozhlednou takovou za redakce Gruberovy „Obzor Národohospodářský“ skutečně byl. Byly to zejména každoměsíční hospodářské a sociální rozhledy pocházející skoro převážně z pera Gruberova, v nichž žádný důležitější jev na poli hospodářském, sociálním a finančním doma i v okolní cizině neušel bystrému jeho postřehu. Ale nebylo to jen suché konstatování faktů, ani registrování událostí a nových zákonů. Bylo to zároveň i kritické ocenění všech těch skutečností, neboť Gruber dovedl ihned k nim zaujmouti stanovisko po stránce vědeckého, ethického i národního hodnocení. Kritika jeho byla někdy přísná a ostrá. Gruber si v tom směru neukládal rezervy ani ohledů. Dovedl mužně a neohroženě říci i věci mocným činitelům i celým politickým stranám a zájmovým skupinám nepřijemné. Bylo tak již za Rakouska, bylo tak i nyní. Mnoho přátel si tím Gruber nenadělal a kdo bedlivě stopoval náš tisk, mohl zřejmě pozorovati, že „Obzor Národohospodářský“ přes svůj zajímavý a vždy aktuální obsah byl v posledních letech jaksi soustavně umlčován. Ale Gruber se nedal odstrašiti. Kráčel rovně a přímo bez ohledu na přízeň se shora i ze zdola. Byl si vědom, že nikomu nespravedlivě neublížil a heslem jeho bylo vždy: „Amicus Plato, sed magis amica veritas“.

Myslím, že po této stránce význam a působení „Obzoru Národohospodářského“ není u nás ještě s dostatek oceněno. V těch třiceti ročnících jeho jest obsaženo tolik bohaté látky, že jsou zrcadlem skutečného našeho hospodářského vývoje a budou jednou pro hospodářského historika nepřebíraným zdrojem k sepsání novodobých dějin hospodářských.

Ovšem vedle přehledů skoro do každého čísla přispěl Gruber ještě také samostatným článkem, ať již podepsaným

plným jménem aneb označeným značkou. Oblíbeným byl zejména v dřívějších dobách jeho pseudonym dr. Jamník, též Nermut a Tykal. Byl to především nejvlastnější jeho obor, národohospodářská politika, které samostatnými články věnoval svou pozornost, byly to v druhé řadě hospodářské a kulturně hospodářské dějiny, byla to politika sociální, ale byly to i všechny ostatní obory naukové, které v „Obzoru“ pěstoval.

Vedle sebe dovedl však Gruber již od počátku seskupiti řadu spolupracovníků. Sami Bráf a Kaizl napsali do prvních čísel „Obzoru“ články, a „Obzor“ se stal jakýmsi literárním střediskem zejména těch, kteří tvořili tak zvanou národohospodářskou školu Bráfovou. Tak jen příkladmo lze vypočítati řadu zvučných jmen: profesora Fiedlera, dra Čuhla, dra Pilbauera, dra Schustera, dra Matyse, dra Živanského. A z jiných kruhů dra Fořta, dra Hotowtze, dra Viškovského, dra Preisse, dra Wintera, profesory Kolouška, Krause, Šustu, Drachovského, Funka, D. Krejčího, Weyra, Svobodu, Lista, Pazourka, dra Tobolku, dra Lukáše, dra E. Meissnera, dra Fáčka, dra Hanačíka, dra Lošťáka, Rösslera, dra Poláka, dra Pilaře, dra Chalupného, posl. Modráčka, Schillera, Weignera, Sedláka, dra Boháče, dra Peroutku, dra Ottise, dra Uzla, řed. Karáska, řed. Piláta, dra Kolaříka a jiné.

Také podepsanému Gruber kdykoliv ochotně otevíral sloupce svého časopisu. Ale i na mladší pracovníky jevil „Obzor Národohospodářský“ svou přitažlivost. Byli mezi nimi profesori Mildschuh, Engliš, Hodač, Brdlík, Daneš, Dvorský, Macek, Schindler, Šlemr, dr. Koudela, dr. Auerhan, dr. Žmavc, dr. Odstrčil, dr. Mayer, dr. Gallas, dr. Prunar, dr. Štern, dr. Dědek, dr. Basch, dr. Čechrák a j.

Tak dovedl Gruber kolem sebe soustřediti stálý kruh čilých spolupracovníků. I v tom se jevil jeho vzácný talent organizační.

Že Gruber i mimo „Obzor“ psal a literárně byl činným, rozumí se samo sebou. Bohatá a plodná byla jeho práce vědecká uložená v samostatných spisech i člancích a statích roztroušených v přčetných revuích a časopisech. Než to se vymyká z rámce tohoto krátkého článku a bude zasluhovati ocenění podrobnějšího a hlubšího. Stejně záslužná byla jeho činnost jako akademického učitele a vychovatele celých generací dorostu právnického v naukách národohospodářských. A podobně jeho působnost propagační a přednášková zejména let dřívějších.

Jen budiž ještě dotčeno, jak hluboké rýhy zůstavil Gruber v praktickém provádění národohospodářského buditelství. Nejplodnější činnost po stránce té vyvinul v „Národohospodářském ústavě“, jehož byl od počátku generálním jednatelem a při tom čilým organisátorem, ba lze říci přímo jeho duší. Dlouhá léta stál také v čele „Národohospodářské společnosti“ a až do své smrti působil v „Jednotě ku povzbuzení průmyslu“.

V úřednickém kabinetě zastával svého času funkci ministra sociální péče. Za vypjatého politického stranictví našeho veřejného života bylo třeba velikého taktu a opatrnosti pro toho, kdo k žádné určité politické straně nenáležel, aby nenarazil na četná úskalí, která v tak exponovaném a zodpovědném úřadě se vyskytují. Ale Gruber svým suverénním ovládním všech úkolů, které resort tento má plniti, a svou objektivní spravedlností dovedl plně se uplatniti, a s úctou i vděčností vzpomínají všichni jeho spolupracovníci na dobu jeho úřadování. Proto také právem postaven byl v čelo nově založeného „Sociálního ústavu“, ve kterém opět ihned se vrozenou agilností a svým talentem organizačním ujal se horlivě svého úkolu.

Jako člověk vynikal Gruber vždy šlechetností srdce a neobyčejnou mužností přesvědčení. Byl nestranný a svrchovaně spravedlivý. Snad proto také nedovedl býti nějakým vášnivým politickým straníkem, neboť politické stranictví často zaslepuje. Smýšlením byl individualista a hospodářský liberál, ale se silným sklonem k stanovisku sociálně reformnímu. Při tom všechna jeho hospodářsko- a sociálně-politická činnost zabarvena byla hlubokým tónem národním a vlasteneckým. I v tom byl důsledným stoupencem Bráfovým.

Jest dnes smutno všem, kdo Grubra znali a s ním pracovali. Cítí mezeru a prázdnotu, která po odchodu zůstala. Utrpěla ztrátu universita, věda, náš život hospodářský, vlast i národ. Utrpěl také ztrátu „Obzor Národohospodářský“, osiřel, ztratil svého zakladatele a dlouholetého vůdce. Gruber napsal ve svém vzpomínkovém článku „Do třicátého ročníku“: „Snad většinu z těch, kdož stáli jsme při ‚Obzoru Národohospodářském‘ v jeho počátcích, zkosila již smrt, my ostatní jsme zešedivěli, zestárli a kolem nás vyrůstá nová družina mladších, hojnější počtem, než nás bylo před třiceti lety, sotva však oddanější a obětavější.“ A než se nadál, i jej smrt zkosila. Kdo a zdali vůbec kdo jej bude moci nahraditi?